

Enis Batur

İnziva Burçları
quartet

İçindekiler

BİR VARMIŞ, BİR OKMUŞ	
Sözümona Düzmece Bir Wilhelm Tell Hikâyesi.....	7

PLATİ	
Bir Ada Denemesi	61
YOLCU SİS BİLETİ	63
PLATİ	91
BULWER ADASI	105
HAYIRSIZ ADA.....	141
YASSIADA.....	149
MEKİK	181

SİR	
bir oynaşı	241
ÖNHİKÂYE: İLK “SİR”	247
YUMAK	255
HİKÂYE.....	285
GÜL	303
“EĞER”	311

Kürek çekerek ilerlemediğim, yaklaşmadığım için
Bilge Karasu'nun Andronikos'u gibi arkamda
birdenbire değil önümde
usul usul büyüyor karaltı, tekne yaklaştıkça
puslu sıcak havanın yarattığı bulanıklığı terk ediyor
ufuktaki çizgileri, elimde fotoğraf makinam,
kareden kareye ona yaklaşıyorum.

Ansiklopedik kaynaklara göre 740 metre boyunda, 185 metre eninde, 46 metre yüksekliğinde Yassıada; en yakınındaki Sivriada'dan, Oxia'dan 1,7 kilometrelik mesafe ayırıyor onu. İkisinin üzerinde de kimse yaşamıyor. Sivriada'nın bir rıhtımı var, beş yıl önceydi; oraya yanaşmış, inip yukarıdaki manastır kalıntılarına tırmanmıştım, bu rıhtım nedeniyle, özellikle yaz aylarında yabana atılamayacak sayıda güneybirlik konduğu oluyor –

Yassıada öyle değil: Dörtbir yanı yapı kalıntılarıyla dolu olmasına karşın, meskûn olmamanın getirdiği farklı bir imge dolaşüyor üstünde: Bu adayı metrûk kılan görünmez bir neden, bir güç, bir ilenç kaynağı olmalı.

Dantes'in burnunun, yelkeninin arasından büyüyor siluet,
yanımda Samih Rifat, sessiz, dikkatli, dümende,
aklında belki kendi *Ada'sı*, dostunun isteğini yerine getiriyor,
kimsenin olamamış bir başka adaya doğru,
iniyor kalkıyor
Yassıada.

Haritada bir başka nokta.

Başlangıçta bir ada filmi projesiydi kafamda dönen – adalardan bir ada arayan bir adamın hikâyesi.

İnsanın yalnızlığının karşılığı olabilecek adayı araması, seçmesi en tekin uğraşlardan, saplantılardan biri sayılmasa gerek. Elinde farklı ölçeklerden haritalar, binbir lekeden hangisine uzanacağına ilişkin hiçbir tutamağı yok, yıllar yılı kafasında çevirdiği seçeneklerin ortasında kararsız, en doğrusu birinden öbürüne gitmesine yolaçacak dipsiz bir yolculuğa girişmesi –

bir gün geliyor, anlıyor ki
odasından hiç çıkamaz olmuş.

Tasarı, notlarıyla birlikte çekildiği çekmecedен aklımı farklı
yönlere doğru çelmeyi sürdürdürsün,

çekirdekteki mekân,
adalardan bir ada,

bu kez yarı romanesk bir belgesel projesine dönüştü imgele-
mimde: Yassıada'da odaklanmamın en önemli nedeni bunca ya-
kınımda olması değildi yalnızca; bunca yakınımızdayken bunca
uzağımızda durması, iki bin yıla yaklaşan bir süredir kopuk bir
parçası kaldığı büyük kentin, yeryüzünün en eski ve görkemli
şehirlerinden birinin en kargışlı organı kimliğine bürünmüş ve
orada büzüşmüş olması, bir noktadan sonra beni monografisine
kilitledi.

Vizörden bakıyorum da,
Yassıada'nın, Plati'nin çoktandır kendisi değil de silueti olduğuna varıyorum.

Hayatımın tam yarısı İstanbul'da geçti, yirmialtı yıl boyunca, pek çok İstanbullu gibi benim için de bir leke oldu ve kaldı ada. Onbeş milyona nüfusu dayanan kentte ona ayak basmış olanların sayısı ne olabilir bilemiyorum, şurası gerçek ki çoğunu oraya kaçınamadıkları bir görev sürüklemiştir: Adalar'ın sevdalıları arasında, hattâ tekne sahibi olanlarda da, çekici yanından çok itici yanı ağır basmış olsa gerek: Bir düş adası değil Plati, tarihi boyunca kimse için bu özelliği taşımamış, tam tersine, düpedüz bir kâbus adası bu.

Yerlisiyle yabancıyla epey tarihçisi, tarihseveri olmuş İstanbul adalarının – Prinkipo (Prensler), Demonisi (Cinler), Papadonisia (Papaz ya da Keşiş) Adaları olarak da anılmışlar farklı çağlarda, Ermiş Adaları ya da Kızıl Adalar diye de; önemi yabana atılamayacak, kapsamlı bir kaynakçaya ulaşılabilen bütünlük hedef alındığında –

Plati'ninki, yazılı malzeme yanyana getirildiğinde oldukça cıvı: Pars Tuğlacı, Semavi Eyice, Schlumberger, Cox, Akylas Milas, Koçu, Rakım Ziyaoğlu, Orhan Erdener üstüste okunduğunda çoğu birbirinin tekrarı sayfalar, sonrasında gene: Kâbus.

Tarihsel kayıtlara bakıldığında, Plati'nin adına IV. yüzyılda, adaya sürgün gönderilen Ermeni katolikosu Büyük Nersus nedeniyle rastlanıyor ilk kez. Önemli bir din önderi buraya sürgün gönderildiğine göre, ada hem oldukça uzak ve güvenilir (tutsağın tutsak olarak korunabilmesi açısından) sayılmıştı, hem de bu koşulları yerine getirebilecek bir tür altyapıya sahip olmalıydı. Bir kaynakta, belli belirsiz bir ifadeyle, Büyük Nersus oraya sürüldüğünde ada da hazır bir zindan düzeninin varolduğundan sözediliyor, gelelim somut bir dayanak yok metinde, rivayet kipine bel bağlanıyor.

Büyük Nersus, hangi otorite tarafından, neden sürgün edilmişti Plati'ye? Yeni kurulan Doğu Roma imparatorluğunun yayılma alanında ciddî bir sorunun odağı olarak görülmüştü belki de. Hangi şehirden nasıl adaya getirildiği de bilinmiyor sonuçta; bir biçimde yaşamasına izin verilmiş olmasının altında bir denge arayışı aranabilir.

Plati'deki zindanların Roma döneminde inşa edilmiş olması olasılığı yüksek; Roma, yorulmak bilmez bir imar hareketi demekti: Yoluyla, hanı ve hamamıyla, tapınağı ve sarayıyla geniş coğrafyasının her ucunda, Bretagne'dan Orta-Doğu'ya hâlâ izleri duruyor.

Julianus, Paris'ten İstanbul'a imparator geldiğinde Adalar'ı görmüştü elbette – üzerilerine ayak basmayı aklından geçirmiş miydi? İstanbul'u, yaşantısını sevedemediğini biliyoruz, düştüğü biriki şiire karşın; Hatay'ı yeğlediğini de.